

**Філософія основних сфер і напрямів
людської життєдіяльності:
Словник – довідник**

Львів
Видавництво «Новий Світ-2000»
2022

УДК 101(075)

Рекомендувала Науково-методична рада Національного університету
«Львівська політехніка» як навчальний словник – довідник
(протокол № 4/2022 від 29.08.2022 р.)

Рецензенти:

Голубович Інна Володимирівна, доктор філософських наук,
професор, професор кафедри філософії та основ загально гуманітарного
знання, Одеський національний університет імені І. І. Мечникова;

Возняк Володимир Степанович, доктор філософських наук,
професор, професор кафедри філософії імені професора Валерія
Григоровича Скотного, Дрогобицького державного педагогічного
університету імені Івана Франка;

Климанська Лариса Дмитрівна, доктор філософських наук,
професор кафедри соціології та соціальної роботи Інституту гуманітарних
та соціальних наук, Національного університету «Львівська політехніка».

Філософія основних сфер і напрямів людської життєдіяльності:
Словник – довідник / З ініціативи д. соціологічних наук, проф. В.М. Пічі;
за наук. ред. д. філос. наук., проф. В.Л. Петрушенка. – Львів: «Новий Світ-
2000», 2022. – 342 с.

ISBN 978-966-418-322-9

Ще від перших століть утвердження філософії вона не лише включала в своє предметне поле інші численні науки, а й прагнула осмислити їх основи, походження, антропологічні та соціальні функції, вписати дані науки та напрями проявів людської життєвої активності в рух суспільної історії. Пропонований увазі читачів Словник-довідник орієнтований на те, щоб надати стисло, проте достатньо повну інформацію про названі спрямування філософських досліджень. В наш час, разом із стрімкою диференціацією наук, з появою новітніх сфер людської життєдіяльності завдання їх філософського осмислення значною мірою актуалізується. Словник-довідник покликаний хоч якоюсь мірою постати відповіддю на подібний сучасний запит.

Призначений для студентів, аспірантів, науковців, працівників різних сфер життя сучасного суспільства та для всіх, кого цікавить філософська проблематика.

ISBN 978-966-418-322-9

© Видавництво Новий Світ – 2000, ФОП Піча С.В., 2022

© Авторський колектив, 2022

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	6
ФІЛОСОФІЯ Agile-менеджменту.....	7
ФІЛОСОФІЯ АБСОЛЮТУ	9
ФІЛОСОФІЯ АЛГОРИТМІЧНОГО МИСЛЕННЯ І КУЛЬТУРИ.....	16
ФІЛОСОФІЯ АНТРОПОГЕНЕЗУ	19
ФІЛОСОФІЯ БУТТЄВОГО ВКОРІНЕННЯ ЛЮДИНИ.....	26
ФІЛОСОФІЯ БУТТЯ (в основних концепціях та категоріях).....	32
ФІЛОСОФІЯ БУТТЯ (в короткому історичному огляді)	42
ФІЛОСОФІЯ ВІКОВИХ СТАНІВ ЛЮДСЬКОГО ЖИТТЯ	50
ФІЛОСОФІЯ ВИХОВАННЯ.....	60
ФІЛОСОФІЯ ВІЛЬНОГО ЧАСУ	63
ФІЛОСОФІЯ ВЛАДИ	70
ФІЛОСОФІЯ ВЧИНКУ.....	78
ФІЛОСОФІЯ ГЕНДЕРУ	81
ФІЛОСОФІЯ ГЕРОЇЗМУ.....	85
ФІЛОСОФІЯ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ: соціально-філософські підходи.....	88
ФІЛОСОФІЯ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ: парадигмальний підхід.....	92
ФІЛОСОФІЯ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА.....	94
ФІЛОСОФІЯ ГУМАНІЗМУ	98
ФІЛОСОФІЯ ДІАСПОРАЛЬНОГО БУТТЯ.....	101
ФІЛОСОФІЯ ДІЯЛЬНОСТІ	108
ФІЛОСОФІЯ ДОЗВІЛЯ	116
ФІЛОСОФІЯ ДУХОВНОСТІ.....	120

ФІЛОСОФІЯ ЕВДЕМОНІЗМУ	123
ФІЛОСОФІЯ ЕКОНОМІКИ.....	128
ФІЛОСОФІЯ ЕМІГРАЦІЇ	132
ФІЛОСОФІЯ ЗДОРОВОГО ГЛУЗДУ	137
ФІЛОСОФІЯ ЗДОРОВ'ЄЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СОЦІАЛЬНОГО ПРАЦІВНИКА	142
ФІЛОСОФІЯ ЗНАННЯ.....	147
ФІЛОСОФІЯ ІСТОРИЧНОГО РОЗВИТКУ	152
ФІЛОСОФІЯ ІСТОРІЇ.....	161
ФІЛОСОФІЯ КРЕАТИВНО-ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ОСОБИСТОСТІ.....	164
ФІЛОСОФІЯ КРЕАТИВНОЇ ОСВІТИ.....	168
ФІЛОСОФІЯ КРЕАТИВНИХ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ.....	171
ФІЛОСОФІЯ КУЛЬТУРИ (КУЛЬТУР ФІЛОСОФІЯ)	174
ФІЛОСОФІЯ ЛЮБОВІ	182
ФІЛОСОФІЯ ЛЮДИНИ	186
ФІЛОСОФІЯ МАЛИХ СПРАВ (МАЛИХ ДІЛ)	193
ФІЛОСОФІЯ МЕНЕДЖМЕНТУ	197
ФІЛОСОФІЯ МІФОЛОГІЗАЦІЇ МАСОВОЇ СВІДОМОСТІ.....	202
ФІЛОСОФІЯ МОВИ	205
ФІЛОСОФІЯ НАУКИ	211
ФІЛОСОФІЯ НООСФЕРНОЇ ДУХОВНОСТІ	216
ФІЛОСОФІЯ НООСФЕРОГЕНЕЗИСУ ЛЮДИНИ І СУСПІЛЬСТВА ...	218
ФІЛОСОФІЯ ОСОБИСТОСТІ.....	222
ФІЛОСОФІЯ ПІЗНАННЯ.....	230
ФІЛОСОФІЯ ПОВСЯКДЕННЯ	237

ФІЛОСОФІЯ ПРАЦІ	239
ФІЛОСОФІЯ РЕЛІГІЇ	248
ФІЛОСОФІЯ СІМ'Ї ТА СІМЕЙНИХ СТОСУНКІВ.....	252
ФІЛОСОФІЯ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ТА СОЦІАЛЬНОЇ АДАПТАЦІЇ	258
ФІЛОСОФІЯ СОЦІАЛЬНИХ ІНСТИТУЦІЙ	266
ФІЛОСОФІЯ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ.....	269
ФІЛОСОФІЯ СОЦІАЛЬНОСТІ	273
ФІЛОСОФІЯ СОЦІУМУ ТА СОЦІАЛЬНИХ ЯКОСТЕЙ	277
ФІЛОСОФІЯ СПІВВІДНОШЕННЯ ОНТОГЕНЕЗУ ТА ФІЛОГЕНЕЗУ	282
ФІЛОСОФІЯ ТВОРЧОСТІ	285
ФІЛОСОФІЯ ТЕРОРИЗМУ	289
ФІЛОСОФІЯ ТЕХНІКИ.....	301
ФІЛОСОФІЯ ТЕХНІКИ (доповнення).....	305
ФІЛОСОФІЯ УТИЛІТАРИЗМУ	306
ФІЛОСОФІЯ ЦІННОСТЕЙ.....	313
ФІЛОСОФІЯ ЦИФРОВОЇ ЛЮДИНИ І ЦИФРОВОГО СУСПІЛЬСТВА	320
ФІЛОСОФІЯ ЧАСУ	322
ФІЛОСОФІЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ (історія та концепції)	330
ФІЛОСОФІЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ (особливості впровадження ШІ.).....	335
АВТОРСЬКИЙ КОЛЕКТИВ	338

ПЕРЕДМОВА

Дата видання даного Словника-довідника красномовно свідчить про те, що редактори завершили його підготовку за умов жахливої загарбницької війни РФ проти України. Проте задум даного видання виник ще до цих сумних подій: професор В.М. Піча висунув ініціативу, а професор В.Л. Петрушенко розробив загальну концепцію Словника-довідника ще у 2021 році. За набором пропонованих статей він спочатку був ширшим, як мінімум, на третину, але реальні події життя внесли в наші плани свої корекції: не всі автори за різких змін обставин життя змогли включитись в роботу над обраними статтями і не всі навіть мали фізичну змогу це зробити. Тому редакція Словника-довідника спочатку хотілася відмовитись від проекту, але в останні дні все ж вдалося зробити такий набір статей, що давав змогу представити у виданні найбільш важливі напрями традиційних і сучасних напрямів філософських досліджень. У подальшому зі зміною сучасних обставин життя на більш позитивні та сприятливі ініціатори і редактори Словника-довідника не виключають можливості другого видання, доповненого деякими іншими статтями.

При читанні статей Словника читач навряд чи не зверне увагу на те, що не всі вони однотипні: справа в тому, що деякі автори в своїх статтях намагались не стільки окреслити зміст, історію та специфіку сфер, що описувались, а подавати авторську версію їх трактування. Це не зовсім відповідає завданням Словника, проте, зважаючи на важливість тих тем, що подані в таких варіантах, редакція включила кілька таких статей у видання, в тому числі – для урізноманітнення його змісту. Сподіваємося на те, що й в такому варіанті Словник може бути корисним студентам, аспірантам, науковцям та всім, кого приваблює філософування.

Редактор Словника-довідника
«Філософія основних сфер та напрямів людської життєдіяльності»
доктор філософських наук, професор В.Л. Петрушенко

Авторський колектив:

Воронкова Валентина Григорівна – доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри менеджменту організацій та управління проектами Інженерного навчально-наукового інституту ім. Ю.М. Потебні Запорізького національного університету.

Гойман Ольга Олександрівна – кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії і соціальних наук Криворізького національного університету.

Гуляк Тетяна Миколаївна – кандидат філологічних наук, старший викладач кафедри соціально-гуманітарних дисциплін Прикарпатського факультету (м. Івано-Франківськ) Національної академії внутрішніх справ.

Зеленко Наталія Михайлівна – кандидат економічних наук, старший викладач кафедри соціології та соціальної роботи Національного університету «Львівська політехніка».

Кадикало Андрій Миронович – кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії НУ «Львівська політехніка».

Капіца Володимир Федорович, доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри філософії і соціальних наук ДВНЗ «Криворізький національний університет».

Карівець Ігор Володимирович – доктор філософських наук, доцент, завідувач кафедри філософії Національного університету «Львівська політехніка».

Клос Лілія Євгенівна – доктор педагогічних наук, доцент, завідувачка кафедри соціології та соціальної роботи Національного університету «Львівська політехніка».

Ковальська-Павелко Ірина Миколаївна, кандидат історичних наук, доцент кафедри історії України Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара.

Копитко Андрій Дмитрович – кандидат історичних наук, доцент кафедри гуманітарної освіти Львівського національного аграрного університету.

Кривошеїн Віталій Володимирович – доктор політичних наук, професор, завідувач кафедри соціології Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара.

Лімонченко Віра Володимирівна – доктор філософських наук, професор кафедри філософії імені професора Валерія Григоровича Скотного Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка.

Микольченко Віра Сергіївна – кандидат філософських наук, методист навчально-методичного відділу Криворізького національного університету.

Нікітенко Віталіна Олександрівна – доктор філософських наук, професор кафедри менеджменту організацій та управління проектами Інженерного навчально-наукового інституту ім. Ю.М. Потебні Запорізького національного університету.

Петрушенко Віктор Леонтійович – доктор філософських наук, професор за запрошенням Львівської православної богословської академії, Директор ОО “Інститут філософії, логіки і соціології”.

Петрушенко Оксана Петрівна – доктор філософських наук, доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін Львівського медичного інституту.

Піча Володимир Маркович – доктор соціологічних наук, професор кафедри соціології та соціальної роботи Інституту гуманітарних та соціальних наук Національного університету «Львівська політехніка».

Повторева Світлана Михайлівна – доктор філософських наук, професор кафедри філософії Національного Університету „Львівська політехніка”

Пташник-Середюк Олександра Іванівна – кандидат соціологічних наук, доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін Прикарпатського факультету Національної академії внутрішніх справ (м. Івано-Франківськ).

Райхерт Костянтин Вільгельмович, кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії Одеського національного університету імені І. І. Мечникова.

Савка Віктор Євгенович – кандидат соціологічних наук, доцент кафедри соціології та соціальної роботи Національного університету «Львівська політехніка».

Савельєв Віктор Петрович – доктор соціологічних наук, професор, професор кафедри фундаментальної і гуманітарної підготовки Прикарпатського інституту ім. М.Грушевського МАУП.

Сінельнікова Марія Василівна – кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії Національного університету «Львівська політехніка».

Скворець Володимир Олексійович – доктор філософських наук, доцент, завідувач кафедри соціології Запорізького національного університету.

Терешкун Оксана Федорівна – кандидат політичних наук, доцент кафедри філософії та політології, доцент кафедри філософії, соціології та релігієзнавства ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені В. Стефаника».

Требін Михайло Петрович – доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри соціології та політології Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого.

Тюріна Тамара Георгіївна – доктор педагогічних наук, професор кафедри соціології та соціальної роботи Національного університету «Львівська політехніка».

Уманець Наталія Анатоліївна – старший викладач кафедри соціології та соціальної роботи Національного університету «Львівська політехніка».

Хамар Уляна Вікторівна – кандидат філософських наук, доцент кафедри історії філософії філософського факультету Львівського національного університету імені Івана Франка.

Ханжи Володимир Борисович – доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри філософії та біоетики Одеського національного медичного університету.

Цимбал Тетяна Володимирівна – доктор філософських наук, професор кафедри філософії і соціальних наук Криворізького національного університету.

Чолач Тетяна Вікторівна – доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри філософії та політології Західноукраїнського національного класичного університету.

Чурсінова Оксана Юріївна – кандидат філософських наук. доцент кафедри філософії Національного університету «Львівська політехніка».

Шахно Юлія Леонідівна – здобувач кафедри управління, інформаційно-аналітичної діяльності та євроінтеграції Національного педагогічного університету ім. М. Драгоманова.

Яцишин Уляна Володимирівна – кандидат політичних наук, асистент кафедри соціології та соціальної роботи Національного університету «Львівська політехніка».

Філософія основних сфер і напрямів людської життєдіяльності: Словник – довідник

*Відповідальний за випуск С.В. Піча
Комп'ютерна верстка та дизайн обкладинки К.А. Краснощок*

Підписано до друку 04.07.2022
Формат 60*84/16. Папір друк.№2.
Гарнітура Times New Roman. Умовн. друк. арк. 21,875.
Тираж 300 прим.
Зам № 2022-30

Видавець ФОП Піча С.В.
а/с 5026, м.Львів-53, 79053, Україна
e-mail: novsv2016@ukr.net; <https://ns2000.com.ua/>
+38050-337-58-46

Свідоцтво до внесення суб'єктів видавничої справи до державного реєстру
видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції: серія
ДК№5069 від 22.03.2016 року, видане Державним комітетом
інформаційної політики, телебачення та радіомовлення України